

přítomné a nejbližší období volební, pod pokutou peněžitou, v Čechách na př. do 100 zl.). Všichni rakouští státní občané mají povinnost svoje dítky do veřejných škol národních posýlati (§ 21 říš. zák. škol.).

IX. Ztráta státního občanství.

1. § 32 o. o. z. ustanovil, že vystěhováním státní občanství se pozbývá; jelikož povolení k vystěhování dle cit. zák. st. již třeba není, nemá nyní vystěhování samo, nebylo-li zároveň nabyto státního občanství ve státě jiném, za následek ztrátu rakouského občanství státního.

2. Příslušnice státu rakouského pozbývá státního občanství rakouského sňatkem s cizozemcem.

3. Ztráta rakouského státního občanství však také nastupuje, pokud není tomu na závalu povinnost branná, když tuzemec nabude státního občanství v cizině, při čemž ovšem se předpokládá, že bylo též vyhověno předpisům práva rakouského, že tudíž cizího státního občanství nabyto bylo způsobem právoplatným, na př. byla-li část rakouského území postoupena státu cizímu a nebylo-li zároveň dotyčným státním příslušníkům ponecháno na vůli i na dále rakouské občanství státní podržeti.

X. Právo poplatkové.

Žádosti o přijetí v rakouský svazek státní podléhají kolkovému poplatku 2 zl. (p. s. 54, c. č. 3 popl. z.).

Literatura: Prof. Dr. J. Pražák, Rakouské právo ústavní, III. Praha 1897.

Obhájce ve věcech trestních.

I. Pojem a význam.

Obhájce jest orgánem trestního procesu, který přivádí ku platnosti skutečnosti, průvody a právní vývody za účelem obrany nebo zmírnění následků výroku trestního soudu směřujících proti obviněnému. V první řadě jest věcí obviněného samého brániti se proti obviňováním naň vzneseným a proti všem opatřením a rozhodnutím trestního soudu na ujmu jeho učiněným, k čemuž jemu přispívá povinnost všech v trestním řízení činných úřadů zákonem (§ 3 tr. ř.) jim uložená, aby se stejnou bedlivostí přihlížely jak k okolnostem obviněnému přitěžujícím, tak i k okolnostem k obraně jeho sloužícím a aby obviněného i tam, kde to výslovně předepsáno není, o jeho právech poučili (t. zv. hájení materiální). Avšak pravé a plné platnosti dochází obrana obviněného, zřízen-li proň zvláštní orgán, jenž výhradně jest povolán k funkcím obhajovacím v trestním procesu a k ochraně obviněného a za tímto účelem jest opatřen zvláštními procesualními právy (t. zv. hájení formální). Přípustnost, ba v určitých případech dokonce i nutnost formálního hájení zakládá se v úvaze, že obviněný zpravidla jest neznalým procesních práv jemu příslušících, a že nehledě ani k tomu, pod tíhou obžaloby pozbývá potřebné duševní rovnováhy k užívání těchto svých práv, k opatření důkazů pro svoji nevinu a jiných prostředků ku své obraně, což se mu ostatně i fakticky činí téměř přímo nemožným tenkrát, je-li i zbaven své svobody. Jádrem každého trestního procesu jest zkoumání podmínky, že obviněný jest trestuhoden. Zjištění této podmínky nastane tím bezpečněji, čím důkladněji se uváží námitky trestnosti odporující. Byl i veřejný žalobce z úřední povinnosti hleděti musil i k okolnostem ve prospěch obviněného svědčícím — soukromý žalobce ani účastník té povinnosti vůbec nemá — přece i bezděky zaujímati bude jednostranné stanovisko obviněnému nepříznivé. Pod dojmem

těchto vývodů i soudce zpravidla nebude s to, aby ihned veškeré námitky, svědčící ve prospěch obviněného, měl na mysli a jich náležitě ocenil, a nastane snadno nebezpečí, že takto v něm vznikne omylné přesvědčení o vině obžalovaného, jež má v zápětí rozsudek nespravedlivý, o čemž v praxi dokladů neschází. Jinaké jest postavení soudcovo, podporuje-li jej obhájce svými protidůvody a usnadňuje-li mu takto jeho úkol, záležející v tom, že přihlížeti má i k okolnostem obviněnému příznivým. Bludný jest tudíž předsudek mnohdy na jevo dávaný, že intervence obhájce řízení stěžuje a protahuje. Tak jako obhájce chrání obviněného v ohledu passivním, rovněž tak chrání i soudce v ohledu aktivním před nespravedlivým odsouzením. Formální hájení slouží tudíž nejen zájmům obviněného, nýbrž i zájmům státním co do spořádaného trestního řízení. Zajisté spravedlnost utrpí mnohem menší ujmy, zůstane-li výjimkou vinník beztrestným, než stihne-li trest nevinného. Proto trestní řád obhajování nejen připouští, nýbrž spatřuje dokonce v určitých případech ve spolupráci obhájce záruku spravedlivého řízení tak nezbytnou, že zřízení obhájce kategoricky nařizuje.

II. Způsobilstv k úřadu obhájce.

Dle pojmu a účelu svého vyžaduje úřad obhájce především theoretickou znalost hmotného i formálního práva trestního, jakož i praktickou obratnost v užívání jeho zásad před soudem, ovšem ale jest i žádoucí, aby obhájce dostatečnou způsobilstv řečnickou byl s to čeliti útokům žalobce a působiti na přesvědčení soudcovo. Dle našeho zákona může býti obhájcem jen ten, kdo jest zapsán do seznamu obhájců některé země na říšské radě zastoupené anebo úředník při soudě zřízený, k úřadu soudcovskému způsobilý, ku příkazu přednosta soudu pro nedostatek jiných obhájců (§§ 39, 43 tr. ř.). Každý sborový soud druhé stolice má pro svůj obvod zřídit seznam obhájců, jež dlužno počátkem každého roku obnoviti a všem trestním soudům dodatí, u kterých každému jest volno v něj nahlédnouti. Do seznamu toho jest především z moci úřední pojatai veškeré advokáty, kteří v obvodu sborového soudu druhé stolice advokacii skutečně vykonávají. Avšak i práva znalé osoby pro úřad soudcovský, advokacii neb notářství zkoušené, jakož i doktory práv, kteří jsou členy učitelského sboru fakulty věd právních neb státních (též soukromé docenty) dlužno k jejich žádosti do seznamu zapsati, pokud nestává příčin, jež dle zákona mají v zápětí vyloučení z úřadu soudcovského, z advokacie neb notářství. Kdo se vyloučením z tohoto seznamu pokládá stíženým, může sobě u ministerstva práv stěžovati. Státní úředníci mohou, předpokládaje náležitou jejich kvalifikaci, do seznamu obhájců býti přijati jen, dodají-li svolení svého představeného úřadu. Bylo-li osobám v seznamu obhájců zapsaným během roku odňato právo, dostaviti se k soudu a strany ve věcech trestních zastupovati, má vrchní zemský soud o tom zpravit trestní soudy svého obvodu, jakož i kasační dvůr. Pakli někdo u soudu jakožto zástupce ve věcech trestních zakročí odvolává se na to, že jest zapsán v seznamu obhájců jiného obvodu vrchního soudu zemského, může soud žádati průkaz o jeho zapsání (§ 20 nař. z 19. listopadu 1873 č. 152 ř. z.). Od obhájců dlužno rozeznávati plnomocníky, kterýmž v přestupcích obviněný na svobodě jsoucí může býti zastupován, nechce-li se osobně k soudu dostaviti (§ 455 tr. ř.). Takovým zmocněncem, ovšem jen není-li obviněný na soudě přítomen, a toliko, před soudem okresním může

býti i neprávnik, vykáže-li se zvláštní plnou mocí a neprovozuje-li za stupování taková po živnostensku.

Od důvodů nezpůsobilosti k úřadu obhájce vůbec dlužno rozeznávat důvody, které osoby vůbec způsobilé v konkrétním případě procesním z převzetí tohoto úřadu vylučují.

a) Trestní řád (§ 40) vylučuje z obhajování při hlavním přelíčení jakož i při odvolacím líčení o přestupcích (§§ 13 č. 2, 473 tr. ř.) ony osoby, které jakožto svědkové k tomuto byly obeslány. Ustanovením tímto má býti zamezena kollise mezi nutně strannickým postavením obhájce a mezi povinností svědeckou, vyžadující bezohledné přispění ku zjištění materiální pravdy. Pokud v řízení předchozím sluší určité osoby proto z obhajování vyloučiti, poněvadž byly jakožto svědci vyslechnuty anebo poněvadž jejich obeslání k hlavnímu přelíčení jest navrženo, posuzuje radní komora. Tato má zkoumati jednak, zdali zřízením určité osoby za obhájce dle zákona povinnosti svědecké sprostěného lze přípravnému vyšetřování odnítí důležitého svědka, jednak zdali lze obviněnému odepřítí obhájce, jemuž on důvěřuje nejvíce, proto, poněvadž jest jeho svědectví pro vyšetřování zapotřebí.

b) Dle advok. řádu (§ 10) jest vyloučen advokát nebo kandidát advokacie k obhajování v témže procesu, ve kterémž byl dříve činným jakožto státní zástupce nebo soudce vyšetřující.

c) U vykonávání své disciplinární moci může předsedící hlavního přelíčení, pokračuje-li obhájce v svém neslušném chování, po případě i z moci úřední obžalovanému zříditi jiného obhájce. Za přitěžujících okolností může disciplinární úřad advokáta tomuto i odnítí právo k obhajování ve věcech trestních na dobu 1—6 měsíců (§ 236 tr. ř.).

III. Zřízení obhájce.

Obhájce zřídí sobě buď obviněný sám, pokud se týče zřídí jej proň jeho zákonný zástupce třeba i proti jeho vůli (obhajování dobrovolné), anebo zřídí jej soud (obhajování nutné).

A. Obhajování dobrovolné.

Obviněný může sobě ve všech věcech trestních, nechť se jedná o zločin, přečin nebo přestupek, a v každém stadiu trestního řízení zříditi obhájce. Při dodání spisu obžalovacího musí obviněný výslovně o svém právu, zvoliti si obhájce, býti poučen. Obviněnému jest volno zříditi sobě více obhájců zároveň anebo obhájci již zvolenému plnou moc odnítí a jinému ji uděliti, nesmí však tím býti způsobeno rozmnožení počtu řečí při hlavním přelíčení přípustěných. I mandát obhájce z moci úřední zřízeného zaniká, jakmile obviněný zřídil si jiného obhájce. Avšak nesmí změnou v osobě obhájcově řízení býti zdržováno. Zřízení obhájce stává se perfektním, jakmile tento návrh obviněného přijal; obhájce jest povinen jakožto takový vůči soudu se legitimovati. Pro legitimaci obhájce není zákonem předepsána určitá forma; stačí, dostaví-li se obhájce společně s obviněným k soudu a vykonává-li u přítomnosti a bez odporu tohoto úkony obhajovací anebo bylo-li v téže trestní věci za účelem obhajování učiněno podání, které obžalovaný společně s obhájcem podepsal (roz. kas. dv. ze dne 1. dubna 1884 č. 3384). Obhájce již zřízený nemá k jednotlivým procesním úkonům zapotřebí zvláštní plné moci, ba ani k návrhu na obnovení trestního řízení.

B) Obhajování nutné.

Z úřední moci jest soud povinen obžalovanému zříditi obhájce:

1. K hlavnímu přelíčení před soudem porotním, byť i obžalovaný sám obhájce zříditi nechtěl (§ 41 tr. ř.). Obhájce nutno i zříditi tomu, jenž se před soudem porotním toliko z přestupku má zodpovídati (rozh. kas. dv. ze dne 22. března 1875 č. 1022). Před výmínečným členným senátem nastupujícím na místo porotního soudu v případě zastavení působnosti soudů porotních ve smyslu zák. ze dne 23. května 1873 č. 120 ř. z., jakož i v řízení o deliktech anarchistických (zák. ze dne 25. června 1886 č. 98 ř. z.) nemá místa nutné hájení. Nebyl-li k porotnímu přelíčení přibrán obhájce, jest rozsudek zmatečným (§ 344 č. 2 tr. ř.).

2. V řízení proti neznámým, nepřítomným a uprchlým dodá se po skončeném přípravném vyšetřování spis obžalovací pro zločin nebo přečin proti obviněnému, jehož bydliště jest neznámo aneb mimo země na říšské radě zastoupené, zvláště zřízenému obhájci, jenž má právo, do osmi dnů podati a provésti námitky (§ 421 tr. ř.).

3. V řízení stanném může sobě obviněný sám zvoliti obhájce před soudem stanným; nepoužije-li toho práva, jmenuje soud obhájce z moci úřední (440 tr. ř.).

4. Žádal-li obžalovaný o zřízení obhájce k soudnímu roku před kasačním soudem o zmateční stížnosti proti rozsudku sborového soudu, budiž obhájce zřízen a obeslán (§ 286 odst. 3 tr. ř.).

5. V řízení o zmateční stížnosti proti rozsudku soudu porotního zřídí kasační dvůr obžalovanému z obhájců v sídle kasačního dvoru bydlících obhájce k soudnímu roku, leč že by obžalovaný sám prohlásil, že chce na své útraty k soudnímu roku vyslati obhájce (§ 347 tr. ř.). Právo na bezplatného obhájce má však obžalovaný pouze, jde-li o zmateční stížnost proti rozsudku soudu porotního (usneš. ze dne 4. června 1880 č. 6633 a ze dne 23. června 1885 č. 7258).

6. Žádá-li o zřízení obhájce obviněný, jenž dle svých soudu známých majetkových poměrů není s to, aby náklady hájení ze svého hradil, budiž mu, jedná-li se o provedení určitých obviněným ohlášených opravných prostředků aneb námitek proti spisu obžalovacímu jakož i k hlavnímu přelíčení, zřízen soudem zástupce chudých (§ 41 odst. 3 tr. ř.). K provedení jiných procesních úkonů o zástupce chudých žádati nelze.

7. Další případ nutného hájení obsahuje § 236 tr. ř. (v. shora II. ad c). V řízení o přestupcích nutné hájení místa má pouze, pokud jde o hlavní přelíčení, o provedení opravných prostředků ohlášených obviněným proti rozhodnutím při hlavním líčení vynesným, a pro líčení před soudem odvolacím (§§ 452 č. 2, 447 tr. ř.). Ve všech případech, v nichž obhájce zřizuje se soudem, budiž týžpokud možno vzat z obhájců v místě soudu bydlících. V místech, kde se nachází výbor advokátní komory, přísluší tomuto jmenování obhájců ze stavu advokátů a kandidátů advokacie. Je-li současně více obviněných, může pro ně býti zřízen společný obhájce; avšak k návrhu byť i jednoho z obviněných anebo obhájce a dokonce i z moci úřední budiž se postaráno o zvláštní zastupování oněch obviněných, jejichž zájmy sobě odporují. Každý, kdo jest zapsán v seznam obhájců, jest povinen, ve svém bydlišti hájení jemu soudem přikázaná převzít, pokud nemá pro odmítnutí podstatných důvodů. O tom, jsou-li tyto důvody pod-

statnými, rozhoduje radní komora, na př. kdyby obhájce již byl převzal zastupování soukromého účastníka nebo hájení jiného spoluobviněného a nastala li by kollise zájmů. Obhajování dobrovolné může ovšem obhájce libovolně odmítnouti, jakož i s druhé strany jemu nikterak vytýkati nelze, převezme-li hájení, které se jemu samému nezdá býti spravedlivým. Soudní úředníci k soudcovství způsobilí jsou povinni, hájení, která jim přednosta soudu pro nedostatek jiných obhájců přikáže, převzít i tenkrát, nejsou-li zapsáni v seznamu obhájců. Sporno jest, zdali obhájce (advokát) sborovým soudem neb výborem advokátní komory zřízený může se dáti zastupovati jiným způsobilým obhájcem. Před sborovými soudy I. stolice praxe dopouští substituci. Obhájce soudem zřízený k přelíčení před kasačním dvorem však substituta vyslati nesmí (plen. usneš. 1875 knih. jud. č. 31).

IV. Působnost a procesní postavení obhájce.

Činnost obhájce v každém stadiu procesu směřuje k tomu, aby v každém směru hájil výhradně zájem obviněného, jehož rádcem jest, a aby postavení tohoto předně co do otázky viny, po případě dále co do otázky trestu pokud se týče i otázky soukromoprávních nároků co nejpříznivěji proň se utvářilo. Obhájce užije tedy všech zákonných prostředků, aby podezřelý nestal se obviněným, obviněný ne obžalovaným, obžalovaný ne odsouzeným nebo aspoň ne příliš těžce odsouzeným, a odsouzený aby co nejdříve byl opět rehabilitován. Naproti žalobci jakožto zástupci zákona stojí obhájce jakožto zástupce nevinny. Pojem spravedlnosti vyžadoval by, aby obě tyto strany v procesu měly stejná práva a stejné povinnosti (zásada t. zv. stejnosti zbraní). Avšak dle platného trestního řádu zásada tato není veskrze důsledně provedena. S jedné strany, pokud se týče totiž povinností, není obhájce povinen hleděti ku zjištění materiální pravdy a přihlížeti i k okolnostem klientu svému přitěžujícím, nýbrž jest naopak obhájce nejen oprávněn, nýbrž i povinen k výlučnému a jednostrannému hájení stanoviska obviněnému příznivého jsa též sprostěn povinnosti svědecké v příčině toho, s čím se jemu, jakožto svému obhájci obviněný byl svěčil (§ 152 č. 2 tr. ř., § 9 adv. ř.), kdežto ovšem veřejný žalobce též přihlížeti má k okolnostem ve prospěch obviněného svědčícím (§ 3 tr. ř.). S druhé strany však, pokud se týče práv, požívá obhájce rovných práv jako žalobce toliko při hlavním přelíčení, kdežto téměř ve všech stadiích předchozích jest působnost obhájce oproti působnosti žalobce dosti značnou měrou omezena. V řízení přípravném může obviněný během přípravných vyhledávání i přípravného vyšetřování užívati právní pomoci obhájce k hájení svých práv, avšak toliko při oněch soudních úkonech, které bezprostředně zjištění skutkové povahy se týkají a pozdějšího opakování nedopouštějí, jakož i ku provedení určitých obviněným ohlášených opravných prostředků. Je-li obviněný ve vazbě, může se, dokud mu spis obžalovací nebyl dodán, se svým obhájcem poraditi toliko u přítomnosti soudní osoby. Před dodáním spisu obžalovacího může obhájce nahlédnouti do spisů buďto veškerých anebo z části jen, pokud se to dle náhledu vyšetřujícího soudce anebo v případě stížnosti dle náhledu radní komory srovnává s účelem řízení; v každém případě sluší však obviněnému k jeho žádosti dodati opis rozkazu zatýkacího i důvodů jeho, jakož i onoho soudního opatření, proti kterémuž ohlásil obviněný opravný prostředek (§ 45 odst. 1 tr. ř.). Proti zavedení přípravného vyšetřování, jakož i proti všem opatřením nebo průtahům vyšetřujícího soudce během přípravných vyhledávání, přípravného

vyšetřování anebo v řízení, jež po dodání spisu obžalovacího následuje, přípustna jest stížnost k radní komoře (§ 113 tr. ř.). Formálnímu výsledku obviněného nebo svědků soudcem vyšetřujícím v přípravném vyšetřování nesmí sice ani žalobce ani obhájce býti přítomen; obhájce jest však rovněž, jako žalobce oprávněn, býti přítomnu soudnímu ohledání, prohledání domu a prohledání papírů a označiti předměty, na které tyto vyšetřovací úkony mají býti rozšířeny (§ 97 tr. ř.). Je-li obhájce již zřízen, budiž o tom, že se soudní ohledání předsevezme, zpraven, nestává-li proti tomu zvláštní závady (§ 116 tr. ř.). Byli-li přibráni znalci, může obhájce označiti předměty, na které znalci mají pozornost svoji obrátiti (§ 123 tr. ř.). Dodá-li se k žádosti obžalovaného spis obžalovací jeho obhájci, běží osmidenní lhůta ku provedení námitek proti spisu obžalovacímu obviněným ohlášených ode dne doručení obhájci (§ 209 tr. ř.). Při doručení spisu obžalovacího dlužno obžalovaného poučiti o právu, zříditi si obhájce. Jde-li o zločin přikázaný soudu porotnímu, budiž obžalovaný při této příležitosti, ač nemá-li již obhájce, přímo vyzván, aby si obhájce zřídil, a nepoužije-li práva tohoto, jest proň obhájce ihned z moci úřední jmenovati (§§ 220, 41, 42 tr. ř.). Po doručení spisu obžalovacího může se obviněný se svým obhájcem bez přítomnosti soudní osoby poraditi, a mají oba právo pod dozorem nahlédnouti do spisů a vzíti si z nich opisy, vyjímaje poradní protokoly soudního dvora. K jejich žádosti budtež jim dány bezplatné opisy protokolů o soudním ohledání, o dobrodání znalců a originálů listin, které jsou předmětem trestního činu (§ 45, 2 odst. tr. ř.). Den hlavního přelíčení budiž obžalovanému i obhájci oznámen, a sice obžalovanému nejméně 3 dni, jde-li však o zločin přikázaný soudu porotnímu, nejméně 8 dnů napřed, ač nesvolil-li obžalovaný sám k tomu, aby lhůta tato byla skrácena (§ 221 tr. ř.). Nebyla-li lhůta tato vůči obhájci dodržena, byl-li však obžalovaný v čas k hlavnímu přelíčení obeslán, není to důvod zmatečnosti (rozh. kas. dv. ze dne 26. května 1875 č. 1605). Obhájce má právo navrhnouti, aby k hlavnímu přelíčení obesláni byli další svědci nebo znalci kromě těch, které již obeslati sluší vedle spisu obžalovacího anebo nálezu vydaného o námitkách podaných proti němu. O tom budiž předsedící hlavního přelíčení v čas zpraven a zároveň udáno, o kterých skutečnostech a bodech tito další svědkové nebo znalci mají býti vyslechnuti (§ 222 tr. ř.). Obžalovaný nebo jeho obhájce má dále právo navrhnouti, aby okolnost k hájení sloužící byla ještě blíže vyšetřena, a jest předsedící hlavního přelíčení, shledá-li, že žádost jest důvodnou, povinen, aby zjištění bez průtahu zařídil a, když se tak stalo, aby jak žalobci tak i obžalovanému nebo jeho obhájci o tom dal zprávu za účelem případného nahlédnutí a případných dalších návrhů (§ 224 tr. ř.). Má-li předsedící za to, že návrhům takovým nemá býti vyhověno, rozhodne o tom radní komora. Proti rozhodnutí radní komory není opravného prostředku, avšak návrh může při hlavním přelíčení býti obnoven (§ 225 tr. ř.). Pro překážku, jež vadila obhájci, má odročení hlavního přelíčení místa jen tenkrát, nabyli-li o překážce obžalovaný nebo soud vědomost tak pozdě, že jiný obhájce již nemohl býti zřízen (§ 226 tr. ř.). Úhlavní činnost obhájce soustřeďuje se v hlavním přelíčení. Též během hlavního přelíčení jest obžalovanému volno, s obhájcem svým se umlouvati; není mu však dovoleno, bezprostředně o zodpovídání jednotlivých dotázek mu daných s ním se raditi (245 tr. ř.). V řízení průvodním jest obhájce oprávněn, když mu předsedící k tomu

udělil slovo, klásti otázky jak obžalovanému, tak i svědkům a znalcům; ovšem má předsedící právo, odmítnouti dotázky, jež se mu nezdají býti přiměřenými (§ 249 tr. ř.). Též může obhájce žádati, aby svědkové, když byli vyslechnuti, ze soudní síně se vzdálili a později opět byli zavoláni a buďto sami aneb u přítomnosti jiných svědků ještě jednou vyslechnuti (§ 251 tr. ř.). Vůbec může obhájce rovněž jako žalobce nejen sám činiti návrhy, nýbrž i vyjádřiti se o návrzích žalobce a soukromého účastníka. Při hlavním přelíčení před soudy porotními jest obhájce činným při sestavení lavice porotců (viz čl. Porotci) a jest oprávněn navrhopati změnu dotázek anebo připojení dotázek jiných (§ 316 tr. ř.). Po skončeném průvodním řízení, před soudy porotními po přečtení dotázek, obdrží obhájce po řeči žalobce, po případě po další řeči soukromého účastníka, slovo k řeči obhajovací (plaidoyer). Pakli státní zástupce, soukromý žalobce nebo soukromý účastník na to něco odpoví, přísluší obžalovanému a jeho obhájci v každém případě řeč konečná (§§ 255, 324 tr. ř.). Totéž platí v řízení stanném a v řízení o přestupcích (§§ 441, 457 tr. ř.). V řízení před soudy porotními sluší též vedle žalobce přibrati obhájce k právnímu poučení předsedícím danému porotcům, jimž nastaly pochybnosti o tom, kterak mají předsejítí anebo v příčině smyslu kladených otázek anebo upravení odpovědí (§ 327 tr. ř.). Prohlásí-li porotcové, že obžalovaný jest vinen, ujme se obhájce opět slova po návrzích žalobce o sazbě trestu, kteréž užito býti má, jakož i o okolnostech přitěžujících a polehčujících, k nimž jest hleděti, a po případných návrzích soukromého účastníka (§ 335 tr. ř.). V rozsudku budiž uvedeno též jméno obhájce (§ 270); veřejné prohlášení rozsudku soudu porotního staniž se též v přítomnosti obhájce (§ 340 tr. ř.). Nedostavil-li se obhájce k hlavnímu přelíčení přes to že byl řádně obeslán, anebo vzdálil-li se před skončením líčení, anebo byl-li obhájce z disciplinární moci předsedícího z obhajování vyloučen (§ 236 tr. ř.) a nemůže-li jiný obhájce vůbec aneb aspoň bez ujmy pro hájení obžalovaného býti zřízen, budiž hlavní přelíčení odročeno. Útraty zřízení jiného zástupce a odročení nésti má obhájce, jenž je zavinił (§ 274 tr. ř.). Proti rozsudku může obhájce ohlásiti opravný prostředek, a sice buďto zmateční stížnost anebo odvolání anebo obojí, v řízení o přestupcích pouze odvolání, avšak nikoliv proti vůli obžalovaného. I v řízení porotním zůstává vzdor obligatornímu přidělení obhájce obžalovaný pánem sporu. Pakli tudíž tento výslovně prohlásil, že rozsudek přijímá, není obhájci dovoleno, ohlásiti proti rozsudku opravný prostředek (usnesení ze dne 3. května 1881 č. 4861 a ze dne 7. února 1885 č. 14.872). Ovšem může obhájce tak učinit jakožto zástupce osoby jiné, k ohlášení opravného prostředku ve prospěch obžalovaného oprávněné. Ona část zmateční stížnosti, ve které jsou obsaženy důvody zmateční a která byla podána osobou jinou než státním zástupcem v podání písemném, vyžaduje nezbytně podpisu oprávněného obhájce (§ 1 č. 3 zák. ze dne 31. prosince 1877 č. 3 ř. z. pro r. 1878). Nařídí-li kasační dvůr o zmateční stížnosti soudní rok k veřejnému líčení, může, je-li obžalovaný ve vazbě, při tomto líčení intervenovati pouze jeho obhájce. Jmenoval-li již obhájce anebo žádal-li za jeho zřízení, budiž pouze tento obeslán. K odůvodnění zmateční stížnosti obžalovaného obdrží obhájce slovo a má v každém případě, byť se i jednalo o zmateční stížnost žalobce, právo na poslední slovo (§§ 286, 287 tr. ř.). O nutném hájení při soudním roku o zmateční stížnosti proti

rozsudku soudu porotního srov. shora III., B. 5). V odvolacím řízení o přešupcích může obžalovaný, je-li na svobodě, dostavit se k odvolacímu líčení buďto sám nebo s obhájcem anebo vyslati pouze tohoto; je-li ve vazbě a neshledá-li soudní dvůr jeho předvedení nutným ku zjištění pravdy, má pouze právo vyslati obhájce. Byl-li obžalovaným jmenován obhájce, budiž pouze tento obeslán (§ 471 tr. ř.). Působnost obhájce při líčení odvolacím řídí se dle zásad platících pro hlavní přelíčení před soudy sborovými. Obžalovanému anebo jeho obhájci přísluší v každém případě právo na poslední slovo (§ 473 tr. ř.). Jsou-li opravné prostředky bez výsledku vyčerpány, může se obhájce v případě porušení anebo nesprávného použití zákona obrátiti na generalního prokurátora při soudě kasačním, aby tento podal zmatečnou stížnost pro zachování zákona. Líčení o tom nařízeného se ovšem ani obžalovaný ani obhájce jeho účastníci nemůže (§§ 33, 292, 479 tr. ř.). K působnosti obhájce po vejití rozsudku v moc právní náleží též po případě domáhati se odložení trestu pro obžalovaného, obnovení trestního řízení na základě nově nalezených skutečností neb průvodních prostředků a konečně žádati za milost (v. tyto články). Byl-li obžalovaný odsouzen k trestu smrti, budiž i obhájce zpraven o místě a hodině vykonání rozsudku, aby mohl býti přítomen (§ 404 tr. ř.).

V. Odměna.

Kdo v řízení trestním užívá zástupce, jest z pravidla povinen zaplatiti též útraty s tímto zastupováním vzešlé, a to i tenkrát, byl-li zástupce zřízen z moci úřední, vyjímaje případ ten, když obžalovanému byl přidán obhájce výslovně jakožto zástupce chudých. Zástupci chudých budtež k jeho žádosti ze státní pokladny nahrazeny ony hotové výlohy, jichž bylo zapotřebí a jež byly skutečně vynaloženy. V oněch případech, ve kterých obviněný, soukromý žalobce, soukromý účastník anebo ten, kdo vědomě učinil křivou obžalobu, jest odsouzen k náhradě nákladů sporu vůbec, jsou osoby tyto povinny, nahraditi i veškeré útraty obhajování a zastupování. Přísluší-li obhájci odměna, dlužno určení její, nechť si obviněný zvolil obhájce sám nebo nechť byl obžalovanému zřízen soudem, přenechati volnému dohodnutí se obou stran. Nedohodnou-li se o poplatcích za konané zastupování, jest každému z nich volno žádati na soudě k rozhodnutí v první stolici povolaném, aby poplatky tyto určil, ať již zastupování vztahovalo se k zřízení přípravnému, k hlavnímu přelíčení anebo k sepisování spisů. O takové žádosti budiž druhá strana vyslechnuta. Při upravení těchto poplatků nejsou soudní dvory vázány na určitý obnos, nýbrž mají při tom oceniti podstatnou zásluhu zástupce, zvláště tudíž přihlížeti k opatření průvodních prostředků a k času, námahám a hotovým výlohám, jež při zastupování samém byly vynaloženy. Proti určení poplatků soudem první stolice vyřknutému přísluší oběma stranám do 14 dnů čítaje ode dne, kdy usnešení bylo doručeno, stížnost k soudnímu dvoru druhé stolice, jež o tom pravoplatně rozhodne (§§ 393—395 tr. ř.).

Obchod.

I. Všeobecný pojem a význam.

Obchod jest po živnostensku provozovaná koupě a směna zboží za účelem dalšího zcizení jeho. Podstata obchodu záleží tedy v tom, že opatřuje se zboží nikoli za účelem, aby přímo bylo užito, nýbrž, aby se ziskem opět bylo odbyto.